

VOLNÝ TRH ZA JAKOUKOLI CENU?

RENESSANCE EKONOMICKÉ BEZPEČNOSTI
A JEJÍ UPLATNĚNÍ V JAPONSKU

JAN FAMFOLLET
2022

REPORT

BEZPEČNOSTNÍ CENTRUM EVROPSKÉ HODNOTY _____

Bezpečnostní centrum Evropské hodnoty je nevládní odborná instituce bránící svobodu a suverenitu. Chráníme liberální demokracii, právní stát a transatlantické spojení Česka. Pomáháme bránit Evropu zejména před nepřátelským vlivem Ruska a Číny.

Naší vizí je svobodné, bezpečné a prosperující Česko ve střední Evropě, která je nedílnou součástí transatlantického společenství a opírá se o pevné spojení s USA.

Autor:

Jan Famfollet

Poznámky:

Tento dokument byl vydán v návaznosti na uzavřenou diskusi odborníků na ekonomickou bezpečnost, která se konala v březnu 2022. Obsahuje řadu faktů a myšlenek vyslovených během diskuse, avšak vzhledem k tomu, že se na diskusi vztahovalo pravidlo Chatham House, nejsou jména konkrétních řečníků uvedena.

OBSAH

SHRNUTÍ	4
ÚVOD	6
KONCEPT EKONOMICKÉ BEZPEČNOSTI	6
HISTORICKÝ VÝVOJ	7
RENASANCE EKONOMICKÉ BEZPEČNOSTI	8
MEZINÁRODNÍ ÚSILÍ O DOSAŽENÍ EKONOMICKÉ BEZPEČNOSTI	9
INICIATIVY V OBLASTI EKONOMICKÉ BEZPEČNOSTI V EU	10
INICIATIVY V OBLASTI EKONOMICKÉ BEZPEČNOSTI V JAPONSKU	10
NESNADNÁ ROVNOVÁHA MEZI VOLNÝM OBCHODEM A GEOPOLITIKOU	13
ZÁVĚR	14
REFERENCE	15

SHRNUTÍ

- **Ekonomické státnictví** (*economic statecraft*), či **geoekonomika**, spočívá ve využívání ekonomických prostředků ze strany státu k prosazování jeho geopolitických / zahraničně-politických cílů. Pojem lze také definovat jako využívání ekonomických nástrojů státem k ochraně a podpoře jeho národních zájmů nebo jako sledování národních zájmů prostřednictvím uplatňování ekonomických opatření v diplomacii a bezpečnosti.
- **Ekonomickou bezpečnost** lze považovat za **defenzivní** projev ekonomické státnosti, zatímco **ekonomickou válku** za její projev **ofenzivní**.
- Ekonomická bezpečnost je důležitou součástí **národní bezpečnosti**. Jedná se o schopnost národního státu získávat prostřednictvím výroby nebo obchodu zboží a služby, které země potřebuje k zachování své národní bezpečnosti, nebo obecněji schopnost země provádět hospodářskou politiku a sledovat rozvojové cíle dle svého výběru.
- V 70. letech i v následujících desetiletích převládal názor, že **ekonomika by zpravidla neměla podléhat geopolitické moci**. Strukturální oddělení politiky a ekonomiky přetrvávalo do značné míry až dodnes. Po skončení studené války se Západem vedený liberální mezinárodní
- řád a režim volného obchodu rozšířil i do zemí, které nesdílejí stejné hodnoty a zásady. Státy jako **ČLR** a **Ruská federace** účinně využívají metod ekonomického státnictví.
- **Vzájemná ekonomická závislost** pak koexistovala s politickou, ideologickou a vojenskou **soutěží**. Politika ekonomické bezpečnosti opět nabývá na významu jakožto součást celkové národní bezpečnosti.
- **Moderní ekonomická bezpečnost** si klade za cíl zajistit z ekonomického hlediska nezávislost, přežití a prosperitu národa, tedy využít ekonomických metod k ochraně životů a majetku občanů, jakož i k zachování hodnoty národa.
- Mnoho zemí po celém světě usiluje o ochranu svých ekonomik před dopady nepříznivého ekonomického vlivu a ekonomické války. **Japonsko** je průkopníkem snah o vytvoření funkční institucionální struktury a přijetí základních pravidel, která mají zajistit a posílit jeho **ekonomickou bezpečnost**.
- V Japonsku byla v roce 2013 zřízena **Národní bezpečnostní rada** a v roce 2014 **Sekretariát národní bezpečnosti**. V roce 2020 byl Sekretariát rozšířen o **ekonomické oddělení**. V roce 2021 byl zřízen post **ministra pro ekonomickou bezpečnost**.

- V roce 2022 by měl být v Japonsku přijat nový **zákon o podpoře ekonomické bezpečnosti**. Zaměřuje se na: 1) posílení bezpečnosti dodavatelského řetězce; 2) ochranu kritické infrastruktury; 3) technologickou spolupráci veřejného a soukromého sektoru; 4) utajování citlivých patentů.
- Japonská vláda podněcuje společnosti, aby **diverzifikovaly** své dodavatelské řetězce z Číny. Prosazuje rozsáhlou rozpočtovou podporu **kritických a nastupujících technologií**. Zavedla také **přísnější pravidla pro zahraniční investice**.
- Japonsko rozvíjí bilaterální a multilaterální partnerství a uzavírá obchodní a technologické dohody, mimo jiné s **USA, EU** a také v rámci **CPTPP, QUAD** a dalších.
- Dosažení ekonomické bezpečnosti může znamenat **obětování krátkodobých ekonomických výhod** za účelem zmírnění bezpečnostních rizik a zajištění, že ekonomika bude **udržitelnější a ziskovější v dlouhém období**.
- V globální ekonomické soutěži nejde jen o technologie, nýbrž také o **povahu mezinárodního řádu**.
- Bez ekonomických bezpečnostních opatření nemusí být Západ schopen **účinně konkurovat** centrálně řízenému ekonomickému státnictví a jeho protivníci budou nadále využívat závislostí, které si vytvořil.

ÚVOD

Přestože koncept ekonomického rozměru národní bezpečnosti není novinkou, na Západě byl povětšinou dlouho opomíjen, a to zejména v době unipolárního mezinárodního uspořádání s nesporným vůdčím postavením Spojených států a domnělým konečným vítězstvím neoliberalismu po konci studené války. Po roce 2000 se v důsledku nového geopolitického napětí dostala ekonomická bezpečnost opět do popředí. Vzhledem k tomu, že autoritářské a diktátorské režimy se ve velké míře začaly uchýlovat k metodám hybridní a ekonomické války, vznikla na druhé straně naléhavá potřeba ochranné politické reakce.

Cílem tohoto pojednání je reflektovat vývoj konceptu ekonomické bezpečnosti a posodit nedávné iniciativy, které v Japonsku přijala nová Kišidova vláda a které by mohly být inspirací pro vývoj příslušných politik nejen v Evropě.

KONCEPT EKONOMICKÉ BEZPEČNOSTI

Na ekonomickou bezpečnost lze nahlížet různými způsoby. Je možné ji chápat jako schopnost občanů trvale uspokojovat své potřeby, tj. zajistit si stabilní příjem (nebo jiné zdroje), který jim v současnosti i v blízké budoucnosti zabezpečí určitou životní úroveň (či blahobyt). V užším slova smyslu **je ekonomická bezpečnost důležitou součástí národní bezpečnosti**. Představuje schopnost země provádět ekonomickou politiku a sledovat rozvojové cíle dle vlastního výběru nebo obecně rozvíjet ekonomiku požadovaným směrem. Z čistě geopolitického hlediska lze ekonomickou bezpečnost definovat jako „schopnost národního státu získávat prostřednictvím výroby nebo obchodu zboží a služby, které potřebuje k zachování své národní bezpečnosti“ (Horrigan, Karasik, & Lalgee, 2008).

Podkategorií ekonomické bezpečnosti je **finanční bezpečnost**. Ta se opět může na obecné rovině vztahovat na hospodaření s penězi a úspory jednotlivce nebo domácnosti. Z užšího geopolitického pohledu může též odkazovat na schopnost státu zajistit bezpečné fungování svých finančních trhů např. bez nezákonného zneužívání, vměšování nebo kompromitace ze strany pochybných subjektů či nepřátelských aktérů.

Další podkategorií ekonomické bezpečnosti je **energetická bezpečnost**, kterou lze obecně chápat jako dostupnost dostatečných a včasných dodávek energie za odpovídající ceny, zatímco ve smyslu národní bezpečnosti se může jednat o promyšlenou politiku státu zaměřenou na řešení slabin a závislostí v oblasti dodávek energie, neboť ty mají klíčový význam pro existenci státu a jeho řádné fungování. Může se jednat zvláště o hrozby ze strany nespolehlivých dodavatelů nebo producentů zemí, které dodávky energie záměrně využívají jako útočný nástroj své zahraniční politiky. Z technického hlediska může energetická bezpečnost zahrnovat ochranu před výpadky, např. v důsledku kybernetických útoků. Z hlediska geopolitického ji lze vnímat jako zapojení národních bezpečnostních agentur do rozhodovacího procesu o národním energetickém mixu a o výstavbě zařízení na

výrobu energie.

Jak je patrné z výše uvedeného popisu, ekonomická bezpečnost má **mnoho rovin**, které většinou odrážejí rozmanitost odvětví národních ekonomik. Mezi další, více specifické podkategorie ekonomické bezpečnosti patří: bezpečnost dodavatelského řetězce, ochrana inovací a vlastních výrobních procesů před zahraniční ekonomickou špionáží, ochrana trhu před narušujícími praktikami (např. narušení mechanismu tvorby cen zahraniční dumpingovou politikou), ochrana strategických technologií atd. Cílem těchto politik je zohlednit obavy týkající se obchodní bilance, dopadů zahraničních investic na národní trhy a partnerství soukromého a veřejného sektoru v oblasti výzkumu a vývoje v odvětví, která jsou pro národní bezpečnost stěžejní.

Na ekonomickou bezpečnost lze také pohlížet jako na **defenzivní formu ekonomického státnictví** (*economic statecraft*) (nazývaného též „geoekonomika“), zatímco **ekonomická válka** by představovala jeho **ofenzivní** projev. Ekonomické státnictví je využívání ekonomických prostředků státem k prosazování svých geopolitických / zahraničně-politických cílů (Baldwin, 1985). Pojem lze také definovat jako využívání ekonomických nástrojů státem k ochraně a podpoře národních zájmů (Blackwill & Harris, 2016) nebo jako sledování národních zájmů prostřednictvím uplatňování ekonomických opatření v diplomacii a bezpečnosti.

HISTORICKÝ VÝVOJ

S různými projevy ekonomického státnictví se lze setkat napříč dochovanými prameny již od starověku. Periklés, Theodore Roosevelt, Franklin Roosevelt, Woodrow Wilson, Adolf Hitler, Josef Stalin, Winston Churchill a další využívali rozličné formy ekonomického státnictví k dosažení ušlechtilých i hanebných cílů (Baldwin, 1985).

Společnost národů uvalila sankce na Itálii v reakci na její invazi do Etiopie v roce 1935 jednak proto, aby ji potrestala, ale také proto, aby Hitlera varovala před odhodláním svých členů bránit se agresí. Neúspěch sankcí v obou ohledech vyvolal **všeobecně rozšířené přesvědčení, že takováto opatření nefungují** a ve většině druhé poloviny 20. století tato domněnka dominovala jakožto konvenční moudrost (Baldwin, 1985). Spojené státy americké (USA) v průběhu své historie, a zvláště pak po druhé světové válce, prostředků ekonomické války hojně využívaly. Přibližně v období vietnamské války a v následujících desetiletích však převládla myšlenka, že **ekonomika by obecně neměla podléhat geopolitické moci** a konkrétně by neměla sloužit jako nástroj prosazování geopolitických cílů USA. V důsledku toho USA upustily od ekonomického rozměru své grand strategy (Blackwill & Harris, 2016) a omezily se zásadami **neoliberalismu**, které si samy vytvořily (Khan, 2017).

Strukturální oddělení politiky a ekonomiky ve strategickém myšlení USA a z toho vyplývající odklon od geoekonomiky pokračoval dál a přetrvává do značné míry až do současnosti.

V prvních desetiletích po skončení studené války nemusely USA čelit žádné skutečné mezinárodní výzvě, a tudíž je nic nepřímělo přehodnotit shodu neoliberální ekonomické doktríny s potřebami zahraniční politiky (Blackwill & Harris, 2016). **Význam geoeconomiky byl v průběhu let opomíjen** i ve vědeckých kruzích (Khan, 2017).

To však neodradilo **jiné geopolitické hráče** od aktivního využívání nástrojů ekonomického státnictví k prosazování své geopolitické agendy. Ekonomické státnictví efektivně využívají zejména **Čínská lidová republika** (ČLR) a **Ruská federace** (RF) (Khan, 2017).

Problém spočívá v tom, že po skončení studené války se Západem vedený liberální mezinárodní řád a režim volného obchodu rozšířil i na země, které nesdílejí stejné hodnoty a zásady a mohou představovat naopak strategickou hrozbu (Suzuki, 2021). Důsledkem toho došlo k vzájemné ekonomické závislosti koexistující s politickým, ideologickým a vojenským konkurenčním bojem. Obchod se stává zbraní, silné závislosti a gravitační síly v zahraničním obchodu jsou využívány jako páky k prosazování politické vůle (ekonomický nátlak).

ČLR například pravidelně vyhrožuje politicko-ekonomickými odvetnými opatřeními vůči zahraničním podnikům za autonomní kroky vlád zemí jejich původu a často se uchyluje k **nátlaku** prostřednictvím cel, omezení cestovního ruchu, bojkotů a selektivních nebo úplných zákazů obchodu. Kromě toho se čínský stát s vládou jedné strany a na něj napojené subjekty podílejí na politicky motivovaných predátorských akvizicích strategických aktiv, kritické infrastruktury a citlivých technologií; neoprávněném transferu technologií nebo přímých krádežích duševního vlastnictví; sběru osobních a biometrických dat; kybernetických útocích, korupci a zasahování do činnosti univerzit. Jiným neblaze proslulým příkladem ekonomického nátlaku je **ruské** nakládání s energetickými dodávkami.

RENESSANCE EKONOMICKÉ BEZPEČNOSTI

Spolu s tím, jak se ofenzivní využívání ekonomického státnictví s takovou očividností a agresivitou vrací do hry, **nabývá politika ekonomické bezpečnosti opět na významu** jakožto součást celkové národní bezpečnosti po celém světě. Opět je kladen důraz na zabezpečení dodavatelského řetězce zdravotnického a farmaceutického materiálu, zachování kontinuity kritické infrastruktury a zabránění neoprávněnému přenosu vyspělých technologií. Vzestup geoeconomiky nabývá na takovém systémovém významu, že si její tvůrci zahraniční politiky již nemohou dovolit ignorovat a musí přicházet s návrhy účinné **reakce veřejných politik**. Spolu s praktickými požadavky tvůrců politik zažívá renesanci i teoretický koncept.

Kazuto Suzuki, profesor z Tokijské univerzity, nedávno definoval **moderní ekonomickou bezpečnost** jako „využití ekonomických metod k ochraně životů a majetku občanů, jakož i k zachování hodnoty národa“ a navrhl **tři metody pro její dosažení**: 1) bezpečnost dodavatelského řetězce, 2) bezpečnost zajištěná nešířením technologií a 3) bezpečnost před regulací jiných zemí.

První metoda může zahrnovat řešení **přílišných závislostí** na nespolehlivých obchodních partnerech a snahu o **částečné obchodní odstřížení**, aby byla snížena zranitelnost strategicky důležitého zboží. Druhá metoda by se zabývala vývozem technologií dvojího užití, **neoprávněným přenosem technologií** a prověřováním zahraničních investic. Třetí metoda by měla vyřešit obavy země z toho, že pokud uvízne v obchodní válce mezi dvěma mocnostmi, může ji dodržování nařízení jedné strany vystavit odvetným opatřením ze strany druhé. Řešení by mělo spočívat v kontrole technologií a produktů, kterými jiné země nedisponují, aby bylo zajištěno, že nedojde k jejich úniku, a jejich využití k tomu, aby se země stala v rámci **dodavatelského řetězce nepostradatelnou** (Foreign Press Center Japan, 2021).

Japonská **Liberálně-demokratická strana** (LDP) předložila v prosinci 2020 Návrhy nové legislativy o ekonomické bezpečnosti, které definují ekonomickou bezpečnost jako „zajištění nezávislosti, přežití a prosperity národa z ekonomického hlediska“ a předkládají dvě metody pro její dosažení. Tyto odpovídají dvěma ze tří výše uvedených metod. První spočívá v „**zajištění strategické autonomie**“ mimo jiné tím, že Japonsko nebude příliš závislé na jiných zemích. Druhá je založena na „**udržování, posilování a získávání strategické nepostradatelnosti**“ rozšiřováním oblastí, v nichž hraje Japonsko v rámci světového společenství klíčovou roli (Suzuki, 2021)(Suzuki, 2022).

Vzhledem k tomu, že ochrana ekonomiky znamená integraci bezpečnostních zájmů s ekonomickými, může dosažení ekonomické bezpečnosti znamenat **obětování ekonomických výhod** za účelem zmírnění bezpečnostních rizik, např. rizika ekonomického nátlaku. S ohledem na národní bezpečnost může být nutné upravit a omezit výrobní sítě a dodavatelské řetězce, které byly optimalizovány na základě zásad volného obchodu a volného pohybu kapitálu (Suzuki, 2021). Ekonomiky založené na principu volného trhu je potřeba chránit i tehdy, když to není ekonomicky iracionální. Dosažení ekonomické bezpečnosti v moderní době také vyžaduje existenci dobrého vztahu mezi vládou, společnostmi a podniky. Pro výsledek strategické soutěže bude rozhodující převaha na nových bojištích v kyberprostoru, vesmíru a dalších oblastech, které jsou do velké míry závislé na vědě a technologiích.

MEZINÁRODNÍ ÚSILÍ O DOSAŽENÍ EKONOMICKÉ BEZPEČNOSTI

USA, Austrálie či Kanada velmi aktivně chrání své ekonomiky před dopady škodlivého ekonomického vlivu a ekonomické války. V USA klade Bidenova administrativa důraz na posílení domácích ekonomických základů národní bezpečnosti, jakož i na ochranu a podporu kritických technologií a dodavatelských řetězců (Goodman, 2021). Dobré příklady politik zaměřených na ekonomickou bezpečnost nebo relevantních praktických kroků lze sledovat i v menších zemích, jako je Tchaj-wan, Švédsko nebo Česká republika.

Iniciativy v oblasti ekonomické bezpečnosti v EU

Evropská unie (EU) a mnoho jejích **členských států** začaly v poslední době hledat a zavádět různá protopatření pro zajištění odolnosti vůči negativním dopadům nepřátelských ekonomických praktik a řešení riskantní závislosti na ČLR, kterou by Čína mohla využít jako svou zbraň. V důsledku ruské invaze na Ukrajinu dochází také k přehodnocování energetických závislostí.

V rámci svých **odstrašujících** a **nápravných nástrojů** EU nedávno zavedla koordinační mechanismus pro členské státy, které zavedly vlastní postupy **prověřování zahraničních investic**, jež slouží k prověřování rizik přílivu korozivního kapitálu do národních ekonomik. Cílem projednávaného **protinátlačového nástroje** (Anti-Coercion Instrument) je čelit nepřátelským krokům pomocí účinných ekonomických zbraní, které odrazují od nátlakových praktik nečlenských zemí EU nebo je vyvažují. **Nástroj pro mezinárodní zadávání veřejných zakázek** (IPI) zajišťuje EU silnější postavení při získávání přístupu na trhy veřejných zakázek v zahraničí. Cílem dalšího nového nařízení EU navrženého v roce 2020 je účinně zakročit proti zahraničním subvencím narušujícím jednotný trh a poškozujícím rovné podmínky na něm. Nová **pravidla pro prosazování práva v mezinárodním obchodu** (tzv. enforcement regulation) z roku 2021 posilují možnosti EU bránit své obchodní zájmy proti nekalým obchodním praktikám.

Mnohé další politiky související s ekonomickou bezpečností se mohou stát součástí širšího konceptu tzv. **strategické autonomie EU**. Některé vlády členských států EU rády dodávají, že tato strategická autonomie musí zůstat otevřená.

Iniciativy v oblasti ekonomické bezpečnosti v Japonsku

Tváří v tvář rostoucí geostrategické výzvě v podobě mocného souseda, ČLR, **stojí Japonsko v čele úsilí** o vytvoření funkční institucionální struktury a přijetí základních pravidel, která by měla zajistit a posílit **jeho ekonomickou bezpečnost**.

Po čínském obchodním embargu na vývoz vzácných zemin do Japonska zřídila japonská vláda v roce 2013 **Národní bezpečnostní radu** a o rok později **Sekretariát národní bezpečnosti** (dále jen „Sekretariát“). V roce 2020 byl Sekretariát rozšířen o **ekonomické oddělení**, v jehož čele stanul Šigeru Kitamura. Toto oddělení slouží jako řídicí věž bezpečnosti v ekonomické oblasti a odpovídá za plánování politiky a celkovou koordinaci. Skládá se z více než 50 vysoce kvalifikovaných a zkušených členů.

V roce 2021 jmenoval japonský premiér Fumio Kišida Takajukiho Kobajašiho **ministrem pro ekonomickou bezpečnost**. Kobajašiho úkol definoval Kišida jako práci na „zajištění strategických technologií a dodávek, prevenci úniku technologií ze země a vytvoření soběstačné ekonomiky“ (Nagata, 2021). Nový ministr se soustředí na přípravu nového zákona o ekonomické bezpečnosti a jeho předložení v parlamentu k projednání. Podle připravované legislativy bude úřad ministra orgánem odpovědným za agendu týkající se duševního

vlastnictví, utajovaných patentů a odolnosti dodavatelského řetězce.

V roce 2022 hodlá nová japonská administrativa předložit **návrh zákona o podpoře ekonomické bezpečnosti**. Připravovaná legislativa se zaměřuje na:

- 1) **Posílení bezpečnosti dodavatelského řetězce.** Odolnost dodavatelského řetězce spočívá ve snižování závislosti na nepřátelských zemích, pokud jde o kritické zboží a suroviny (například polovodiče, klíčové nerostné suroviny, velkokapacitní baterie nebo lékařské a farmaceutické produkty). Vzhledem k ekonomické iracionalitě reshoringu a onshoringu se diskutuje o konceptu „malý dvorek, vysoký plot“ („small yard, high fence“ strategy), který znamená, že by se přísné předpisy týkaly pouze omezeného množství kritických položek, zejména citlivých technologií.
- 2) **Ochrana kritické infrastruktury.** Základní infrastruktury, jako je elektřina, plyn, voda, finance, telekomunikace (5G) nebo dopravní systémy, budou chráněny vyloučením nedůvěryhodných dodávek. Provozovatelé budou muset povinně předložit plány zadávání zakázek a zajistit, aby systémy běžely na spolehlivých zdrojích.
- 3) **Rozšíření vědecko-technické základny** podporou a rozvojem pokročilých a kritických technologií díky technologické spolupráci **veřejného a soukromého sektoru** při výměně a využívání technických informací a díky vládní podpoře dialogu o technologiích dvojího užití mezi univerzitními pracovišti a armádou.
- 4) **Utajování patentů** s potenciálním vojenským využitím. V zájmu zachování technologické převahy a zabránění úniku citlivých vynálezů by měl patentový systém zůstat co nejotevřenější (aby byly podpořeny inovace ve společnosti), ale citlivé položky (např. ty, které umožňují vývoj pokročilých zbraní) musí být utajeny.

Iniciativy v oblasti ekonomické bezpečnosti samozřejmě **něco stojí**. Ochrana citlivých patentů by měla zahrnovat kompenzaci společnostem a žadatelům za ušlý zisk z licencí. Japonská vláda již zavedla politiku, která prostřednictvím dotací motivuje společnosti, aby diverzifikovaly své dodavatelské řetězce z Číny v hodnotě přibližně 2,1 miliard eur zrušením investic v Číně a přesunem výroby do třetí země nebo přesídlením podniků zpět do Japonska (Suzuki, 2021). Vláda také prosazuje rozsáhlou rozpočtovou podporu kritických a nově vznikajících technologií. Ohlásila zřízení fondu pro výzkum a vývoj ve výši 4 miliard eur, který má na domácím trhu zajistit ekonomickou bezpečnost v oblasti klíčových technologií. Vláda dále investuje téměř 5 miliard eur do výrobního sektoru polovodičů, z toho přibližně 2,5 miliardy eur do nové továrny na výrobu čipů (Tatlow & Herr, 2022).

V **oblasti prověřování zahraničních investic** se základními ochrannými mechanismy staly regulace a zákony, jako je zákon o devizovém trhu a zahraničním obchodu (*Foreign Exchange and Foreign Trade Act, FEFTA*). Proces prověřování investic má v Japonsku dvě fáze. První prověření provádí ministerstvo financí a ministerstvo hospodářství a průmyslu. Pokud tato ministerstva shledají konkrétní transakci podezřelou, předají ji Sekretariátu, který řídí druhou fázi prověřování, jež probíhá mezi administrativou a zpravodajským výborem. Je důležité, aby na **vyšetřování** byly využity dostatečné prostředky. Japonská vláda proto posiluje systém pro sbírání informací a kapacity, i když zvláště vzhledem k problematice **proxy subjektů a bílých koní**, by bylo v rámci první fáze prověřování třeba zajistit investice

do finanční a ekonomické investigativy ještě větší.

V roce 2021 Japonsko zavedlo **přísnější investiční omezení** – stát **snížil obecnou hranici**, nad kterou je třeba žádat o schválení zahraničních investic do stanovených citlivých odvětví (klíčových společností majících vliv na národní bezpečnost) **z 10 % na 1 %**, s výjimkami pro vybrané subjekty a země. Důvodem snížení byl soulad s japonským zákonem, který umožňuje investorům předkládat formální návrhy na valné hromadě, pokud vlastní alespoň 1 % akcií. Vláda také zcela zakázala zahraniční investice do **15 zásadních („core“)** odvětví, včetně jaderné energetiky, železnic, kritických nerostných surovin a částí farmaceutického průmyslu a odvětví zdravotnických zařízení.

Vláda v rámci FEFTA posiluje systém vynucování prověřování investic a **monitorování po provedení transakcí** a zlepšuje řízení a dohled nad investicemi s vazbou na zahraniční vlády. V rámci FEFTA bude také vyjasněn rozsah „deemed export“ a záběr kontroly bude s cílem zabránit úniku citlivých technologií rozšířen na rezidenty pod zahraničním vlivem (s účinností od 1. května 2023). Systém následného monitorování je důležitý pro odrazování zásahů zahraničních vlád.

Aby byla zajištěna **integrita výzkumu**, jsou výzkumné ústavy ucházející se o vládní prostředky na konkurenceschopný výzkum povinny **poskytnout informace o zahraničních zdrojích**. Vzhledem k důkazům o přetrvávajícím odlivu technologií do Číny podpořila japonská vláda ve výzkumných ústavech a na univerzitách rozvoj interních systémů, které mají zabránit úniku citlivých technologií. Došlo k omezení **přístupu** hostujících vědců **k citlivým technologiím** a ti, kteří se zabývají „**kritickými oblastmi výzkumu**“, budou pravděpodobně muset žádat o souhlas ministerstva hospodářství, obchodu a průmyslu. Výzkumníkům z ČLR a osobám, které jsou považovány za „silně ovlivněné“ jiným státem, budou stále častěji odepírány citlivé výzkumné pozice (Tatlow & Herr, 2022).

V neposlední řadě Japonsko zahájilo inventarizaci **vlastnictví půdy**. V roce 2021 zavedlo **systém oznamování nákupů pozemků**. Návrh zákona o kontrole důležitých pozemků vyžaduje předchozí ohlášení (ve kterém je uvedena státní příslušnost kupujícího a účel nákupu) nákupu pozemků ve vzdálenosti do jednoho kilometru od zařízení kritické infrastruktury patřících armádám USA a Japonska či pobřežní stráž, území, která hraničí s mezinárodními vodami a neobydlených nebo odlehlých ostrovů. Na provádění zákona má dohlížet Rada pro využívání půdy (Tatlow & Herr, 2022).

Někteří autoři tvrdí, že všechny tyto obavy z ekonomických zásahů cizích mocností lze nejlépe řešit cílenými opatřeními, která zmírňují nebezpečí a zároveň **zachovávají základní otevřenost a tržní orientaci ekonomiky**, zatímco příliš defenzivní postoj může poškodit legitimní ekonomickou aktivitu a potlačit růst a inovace (Goodman, 2021). V rámci zvyšování své ekonomické odolnosti a v souladu s modelem volného obchodu Japonsko investuje do regionální spolupráce a rozšiřuje svou síť **dohod o hospodářském partnerství** (*Economic Partnership Agreement, EPA*) a **dohod o volném obchodu** (*Free Trade Agreements, FTA*) po

celém světě.

Kromě obchodních dohod s řadou zemí, včetně **USA** a **EU**, uzavřelo Japonsko dohody s Austrálií a Německem s cílem posílit spolupráci v oblasti technologických inovací a výzkumu a vývoje citlivých technologií. V roce 2018 Japonsko a sedm dalších zemí (Austrálie, Kanada, Mexiko, Nový Zéland, Singapur, Vietnam, Peru) podepsalo a ratifikovalo **Komplexní a progresivní dohodu pro transpacifické partnerství** (*Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership, CPTPP*). **Dohoda o strategickém partnerství** (*Strategic Partnership Agreement, SPA*) s EU poskytne platformu pro zlepšení odolnosti dodavatelského řetězce. Dále také Japonsko prohlašuje spolupráci s USA, Austrálií a Indií v rámci **Čtyřstranného bezpečnostního dialogu** (*Quadilateral Security Dialogue, QUAD*), který by se měl stát důležitým fórem pro společné politiky v oblasti kritických technologií a mohl by se dále rozvinout v komplexní strategické technologické partnerství.

NESNADNÁ ROVNOVÁHA MEZI VOLNÝM OBCHODEM A GEOPOLITIKOU

Západní země a jejich podobně smýšlející indo-pacifičtí partneři, kteří se snaží sladit své ekonomiky orientované na volný trh a touhu po mírovém obchodu a spolupráci na jedné straně se zajištěním funkční autonomie a ekonomické odolnosti na straně druhé, se nacházejí ve **složité situaci**. Posilování národního hospodářství ochrannými opatřeními se může jevit jako škodlivé pro liberální ekonomické prostředí a někdy může vést ke krátkodobé ekonomické neefektivnosti. Pokud by však země takto nečinily, mělo by to skutečné následky z hlediska dlouhodobého a strategického.

Tváří v tvář konfrontačním geopolitickým aktérům může posilování vzájemných obchodních a investičních vazeb vést (a v minulosti už vedlo) k nadměrné **závislosti**. Taková závislost způsobuje **zranitelnost**, které bývá při nejbližší příležitosti využito. V dlouhodobém horizontu může pronikání nepřátelských režimů s korozivním kapitálem a dalšími škodlivými ekonomickými praktikami dokonce narušit fungování systému volného trhu nebo si vzít partnerské ekonomiky za rukojmí.

Západní země soupeří s ČLR o technologickou nadvládu, avšak na základě mylného předpokladu, že sledují stejný cíl. Toto soupeření nespočívá jen v technologické převaze, jedná se o **povahu mezinárodního řádu**. Zatímco mezinárodní řád, o který usilují západní země, spočívá ve svobodném, otevřeném světě založeném na pravidlech, v němž si je každá země rovna a spolupracuje s ostatními na základě sdílených hodnot, ČLR pod vedením Si Ťin-pchinga současný mezinárodní řád zpochybňuje a má za výsledný cíl vytvoření pyramidového uspořádání založeného na sinocentrismu.

Bez ekonomicko-bezpečnostních opatření nemůže otevřené investiční prostředí a ve své podstatě decentralizovaný systém soukromého podnikání Západu obstát ve stejném ringu

vůči direktivně řízené ekonomice ČLR, která slouží zájmům státostrany a využívá sice ekonomické, avšak netržní nástroje k dosažení geopolitických cílů.

Tato problematika by nás měla vést k přehodnocení myšlenky, že si můžeme nadále dovolit oddělovat obchod od politiky, jako tomu bylo v minulosti. Konečnou otázkou je, jak s takovými protichůdnými soupeři bezpečně koexistovat a jak s nimi udržovat určitou funkční spolupráci, aniž bychom se vzdali podstaty našich liberálních systémů. Ekonomicko-bezpečnostní opatření mohou být částečným řešením a jejich rostoucí mezinárodní uznání to jen potvrzuje.

ZÁVĚR

Tváří v tvář stále rostoucímu nebezpečí nepřátelského ekonomického vlivu a nátlaku, které využívají autoritářské a diktátorské režimy proti ekonomikám volného trhu s konečným cílem změnit stávající mezinárodní řád založený na pravidlech, je nesmírně důležité, aby všechny demokracie po celém světě vyvinuly funkční ochranné mechanismy, jež se stanou součástí jejich národních ekonomik. Pokud tak neučiní, vystavují se riziku dalších takovýchto praktik a omezují své možnosti v zahraniční, bezpečnostní a vnitřní politice.

REFERENCE

- Baldwin, D. A. (1985). *Economic Statecraft*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press. Převzato z:
Britannica: <https://www.britannica.com/topic/economic-statecraft>
- Blackwill, R. D., & Harris, J. M. (2016). *War by Other Means: Geoeconomics and Statecraft*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Foreign Press Center Japan. (31. srpna 2021). *Magazine Articles of the Month: What Economic Security Policy Should Japan Implement?* Převzato z:
https://fpcj.jp/en/j_views-en/magazine_articles-en/p=90454/
- Goodman, M. P. (27. října 2021). Economic Security: A Shared U.S.-Japan Priority. *Center for Strategic and International Studies (CSIS)*. Převzato z:
<https://www.csis.org/analysis/economic-security-shared-us-japan-priority>
- Horrigan, B. L., Karasik, T., & Lalgee, R. (2008). Security Studies. In L. Kurtz, *Encyclopedia of Violence, Peace, & Conflict (Second Edition)*. Převzato z:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780123739858001598>
- Khan, T. (2017). Review: War by Other Means: Geoeconomics and Statecraft by Robert D. Blackwill, Jennifer M. Harris. *Strategic Studies*, 37(2), pp. 118-121. Převzato z:
<https://www.jstor.org/stable/48537552>
- Nagata, K. (5. října 2021). Japan's new economic security minister sets out agenda amid global supply chain woes. *The Japan Times*. Převzato z:
<https://www.japantimes.co.jp/news/2021/10/05/business/economic-security-minister-agenda/>
- Suzuki, K. (březen 2021). U.S.-China Technological Hegemony and Japan's Economic Security. *European University Institute - Robert Schuman Centre for Advanced Studies*. Převzato z:
<https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/70602/QM-AX-21-013-EN-N.pdf>
- Suzuki, K. (březen 2021). What Japan needs to do to boost its economic security. *API Geoeconomic Briefing*. Převzato z <https://apinitiative.org/en/2021/12/03/29186/>
- Suzuki, K. (2. března 2022). Japan's Economic Security and Semiconductor Industry. *The Japan Institute of International Affairs*. Převzato z:
https://www.jiia.or.jp/en/ajiss_commentary/japans-economic-security-and-semiconductor-industry.html
- Tatlow, D. K., & Herr, A. (7. února 2022). Japan's "Economic Security" Measures: A Model for Managing China's Rise. *German Council on Foreign Relations (DGAP)*. Převzato z:
<https://dgap.org/en/research/publications/japans-economic-security-measures>

